

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

III. ÚS 8/2011-30

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. mája 2011 v senáte zloženom z predsedu Ľubomíra Dobríka a zo sudcov Jána Auxta a Rudolfa Tkáčika prerokoval sťažnosť Ing. P. J. a D. D., obaja bytom B., zastúpených advokátkou JUDr. G. Z., B., pre namietané porušenie základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 182/09 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo Ing. P. J. a D. D. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky postupom Okresného súdu Bratislava IV v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 a postupom Krajského súdu v Bratislave v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 182/09 p o r u š e n é b o l o .

2. Okresnému súdu Bratislava IV **p r i k a z u j e** v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 konať bez zbytočných prietáhov.

3. Ing. P. J. a D. D. **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie každému v sume 7 000 € (slovom sedemtisíc eur), z ktorej sumy **j e p o v i n n ý** vyplatiť s'ťažovateľom po 5 000 € (slovom päťtisíc eur) Okresný súd Bratislava IV a po 2 000 € (slovom dvetisíc eur) Krajský súd v Bratislave do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Okresný súd Bratislava IV **j e p o v i n n ý** uhradiť Ing. P. J. a D. D. trovy konania v sume 323,16 € (slovom tristodvadsaťtri eur a šesťnásť centov) na účet ich právnej zástupkyne JUDr. G. Z., B., do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 8/2011-13 z 18. januára 2011 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť Ing. P. J. a D. D. (ďalej len „s'ťažovatelia“) pre namietané porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) postupom Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 a postupom Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vedenom pod sp. zn. 3 Co 182/09.

S'ťažovatelia v s'ťažnosti uviedli, že 15. júla 1992 podali spoločne s E. J. návrh na určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ktorý bol vtedajším Obvodným súdom Bratislava 4 vedený pod sp. zn. 4 C 204/92. Prvostupňový súd vo veci samej dosiaľ rozhodol trikrát, a to rozsudkom č. k. 4 C 204/92-28 z 23. septembra 1993, doplnujúcim rozsudkom č. k. 4 C 204/92-93 zo 4. októbra 1999 (ktoré boli uznesením krajského súdu č.

k. 13 Co 486/02-128 z 30. októbra 2002 zrušené), ako aj rozsudkom č. k. 4 C 204/92-212 z 28. septembra 2005. Proti poslednému rozhodnutiu okresného súdu podali sťažovatelia 19. decembra 2005 odvolanie, o ktorom však krajský súd dosiaľ nerozhodol. Keďže uvedené konanie nie je právoplatne skončené ani po viac ako 18 rokoch, postupom, resp. nečinnosťou všeobecných súdov dochádza k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy.

Sťažovatelia v sťažnosti ďalej uviedli:

„Chceme predovšetkým poukázať na celkovú neprimeranú dĺžku konania, ktorá od podania návrhu dňa 16. 7. 1992 vrátane takmer 5 ročného konania na odvolacom súde predstavuje doposiaľ 18 rokov a vyše 4 mesiace. Máme za to, že v danom prípade nejde o vec osobitne právne zložitú, nakoľko rozhodovanie o určení vlastníckeho práva k nehnuteľnosti patrí do bežnej rozhodovacej agendy prvostupňových ako aj druhostupňových súdov. Rovnako nemožno prehliadať aj skutočnosť, že opakované procesné pochybenia prvostupňového súdu nemôžu ísť na ťarchu sťažovateľov.“

Sťažovatelia žiadali, aby ústavný súd v náleze vyslovil, že postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 a krajského súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 3 Co 182/09 bolo porušené ich základné právo zaručené čl. 48 ods. 2 ústavy, a aby krajskému súdu prikázal vo veci konať bez zbytočných priet'ahov. Zároveň žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 20 000 €, ako aj náhradu trov právneho zastúpenia v sume 320,47 €.

Na základe výzvy ústavného súdu predsedníčka okresného súdu vo vyjadrení k prijatej sťažnosti sp. zn. Spr. 2027/11 z 8. apríla 2011 k priebehu konania okrem iného uviedla:

„... Na základe prešetrenia veci musím s poľutovaním konštatovať, že konanie na tunajšom súde bolo poznačené priet'ahmi.

Uvedené konanie vykazuje znaky právnej zložitosti, tak po hmotnoprávnej ale najmä aj po procesnej stránke. V priebehu konania sa menil viac krát okruh účastníkov konania (uznesením zo dňa 24. 10. 1996 a zo dňa 8. 10. 1996) a tiež bola pripustená zmena petitu

(uznesením zo dňa 6. 5. 2004). V priebehu konania sa vo veci viac krát menil zákonný sudca, čo čiastočne negatívne ovplyvnilo dĺžku konania, pretože naštudovanie spisu si vyžadovalo väčší časový priestor. Pre úplnosť uvádzam, že predmetná právna vec napadla JUDr. I., ktorá bola s účinnosťou od 1. novembra 1994 preložená z tunajšieho súdu na Krajský súd v Bratislave. Následne vec bola pridelená JUDr. K., ktorá bola preložená na výkon funkcie sudcu na Okresný súd Bratislava I. Od roku 1999 vo veci konala a doteraz koná JUDr. R.

Vo veci bolo nariadených celkom 13 pojednávanií a dva krát sa konala ohliadka spornej nehnuteľnosti. Zavinením sťažovateľov (navrhovateľov) bolo odročené pojednávanie určené na deň 30. 6. 1999 a zavinením odporcov pojednávanie určené na deň 25. 8. 1999.

Tunajší súd vec dva krát meritórne rozhodol, avšak oba rozsudky boli odvolacím súdom zrušené a vec bola vrátená tunajšiemu súdu na ďalšie konanie.

V dôsledku podaných odvolaní bol spis viac krát predložený Krajskému súdu v Bratislave ako odvolaciemu súdu, kde sa nachádzal v období od 2. 9. 1994 do 27. 10. 1994, od 26. 7. 2000 do 21. 9. 2000, od 18. 10. 2002 do 28. 1. 2003, od 17. 1. 2006 do 2. 10. 2008 ako aj od 26. 5. 2009 do 10. 3. 2011. Tieto obdobia preto nemožno brať do úvahy pri posudzovaní prieťahov v konaní spôsobených tunajším súdom.

Záverom tiež uvádzam, že spôsobené prieťahy v konaní nemali preukázateľne za následok spôsobenie ujmy sťažovateľom. Sťažovatelia nijako nepreukázali, že by im bola priamym následkom porušenia ich základných práv spôsobená akákoľvek ujma.

S poukazom na vyššie uvedené, navrhujem Ústavnému súdu Slovenskej republiky, aby sťažnosť vo vzťahu k Okresnému súdu Bratislava IV ako nedôvodnú zamietol.“

Na základe výzvy ústavného súdu predsedníčka krajského súdu vo vyjadrení k prijatej sťažnosti sp. zn. Spr. 3167/11 z 29. marca 2011 k priebehu konania okrem iného uviedla:

„... Konštatujem, pokiaľ ide o konanie na odvolacom súde, v danej veci došlo k prieťahom v konaní, a to v období od jej pôvodného nápadu dňa 17. 1. 2006 do 28. 08. 2008 a od 26. 05. 2009 do 30. 09. 2010.

Vo veci sa začalo plynule konať až po 1. 10. 2010.

Som toho názoru, že tieto prietahy nie je možné ospravedlniť ani množstvom vecí, ktoré v období rokov 2005 až 2008 boli v oddelení senátu „3 Co“ a ani vyšším nápadom vecí (tento vyšší nápad bol na celom občiansko-právnom úseku)...“

Predsedníčka okresného súdu v podaní z 8. apríla 2011 a predsedníčka krajského súdu v podaní z 29. marca 2011 uviedli, že netrvajú na ústnom pojednávaní vo veci.

Právna zástupkyňa sťažovateľov v podaní zo 7. apríla 2011 uviedla, že netrvá na verejnom ústnom pojednávaní.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhali vyslovenia porušenia základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého *každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietahov.*

„Účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov je podľa ustálenej judikatúry ústavného súdu odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu

právnej istoty dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu“ (IV. ÚS 253/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni uvedený stav právnej neistoty.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou „odstránenie stavu právnej neistoty je podstatou, účelom a cieľom práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ (I. ÚS 24/03, II. ÚS 66/03, IV. ÚS 15/03), pričom „tento účel možno zásadne dosiahnuť právoplatným rozhodnutím“.

Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní okresného súdu a krajského súdu došlo k zbytočným prieťahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v súlade so svojou doterajšou judikatúrou (II. ÚS 813/00, I. ÚS 20/02, III. ÚS 111/02, IV. ÚS 74/02), ústavný súd zohľadnil tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje (1), správanie účastníka súdneho konania (2) a postup samotného súdu (3). Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa.

Pri vyhodnotení doterajšieho konania vo veci vedenej na okresnom súde pod sp. zn. 4 C 204/92 a na krajskom súde pod sp. zn. 3 Co 182/09 podľa troch označených základných kritérií ústavný súd dospel k týmto záverom:

1. Predmetom konania na okresnom súde vedenom pod sp. zn. 4 C 204/92 a na krajskom súde pod sp. zn. 3 Co 182/09 je určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Napriek tomu, že rozhodovanie o návrhoch na určenie vlastníckeho práva patrí k bežnej činnosti všeobecných súdov, ústavný súd vyhodnotil konkrétny prípad ako procesne zložitejší, keďže v spore dochádzalo k zmenám účastníkov.

2. Správanie sťažovateľov ako účastníkov konania je druhým kritériom pri rozhodovaní o tom, či v konaní pred okresným súdom došlo k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd konštatuje, že správanie sťažovateľov v zásade nebránilo súdu vo veci konať, v primeranom čase reagovali na výzvy súdu, spravidla sa zúčastňovali súdnych pojednávaní alebo svoju neprítomnosť na nich ospravedlňovali.

3. Tretím kritériom, podľa ktorého ústavný súd hodnotil, či v uvedenom konaní došlo k zbytočným priet'ahom, bol postup okresného súdu a krajského súdu. Ústavný sa zaoberal postupom okresného súdu v posudzovanej veci, a to nielen z hľadiska sťažovateľom namietaných (označených) období, ale aj z hľadiska celkového priebehu posudzovaného súdneho konania, pričom pripomína, že ústavný súd mohol vo veci konať až po 15. februári 1993, keď nadobudol účinnosť zákon o ústavnom súde.

Z rozboru veci vyplýva, že 16. júla 1992 sťažovatelia podali na okresnom súde návrh na začatie konania o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti. Dňa 23. septembra 1993 okresný súd vydal rozsudok, ktorým určil vlastnícke právo navrhovateľky v 1. rade a sťažovateľov. Dňa 4. októbra 1999 okresný súd vydal doplňujúci rozsudok. Dňa 30. októbra 2002 krajský súd uznesením zrušil rozsudok okresného súdu z 23. septembra 1993 a doplňujúci rozsudok z 4. októbra 1999 a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Dňa 28. septembra 2005 okresný súd rozsudkom rozhodol, že sťažovatelia sú spoluvlastníkmi nehnuteľnosti. Dňa 25. februára 2009 okresný súd vydal doplňujúci rozsudok. Dňa 31. januára 2011 krajský súd uznesením zrušil rozsudok okresného súdu z 28. septembra 2005 a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Ústavný súd hodnotí postup okresného súdu a krajského súdu ako neefektívny. O nesústreďenom procesnom postupe okresného súdu svedčia dôvody, pre ktoré boli jeho meritórne rozhodnutia vo veci na základe podaného odvolania zrušené, tie spočívali v nedostatočne zistenom skutkovom stave, prípadne v nepreskúmateľnosti vydaného rozhodnutia. V postupe okresného súdu sa tiež vyskytli viaceré obdobia nečinnosti, ktoré mali za následok zbytočné priet'ahy v konaní (od 27. októbra 1994 do 8. októbra 1996, od

24. októbra 1996 do 30. júna 1999 a od 28. januára 2003 do 6. mája 2004). V postupe krajského súdu sa tiež vyskytli viaceré obdobia nečinnosti, ktoré mali za následok zbytočné prietahy v konaní (17. januára 2006 do 28. augusta 2008 a od 26. mája 2009 do 30. septembra 2010), ako to navyše aj samotný krajský súd konštatuje vo svojom vyjadrení z 29. marca 2011.

Ústavný súd vychádzajúc zo samotnej dĺžky konania, jeho priebehu a dosiahnutých výsledkov konštatuje, že viac než osemnásťročná dĺžka súdneho konania (z toho na krajskom súde 5 rokov) je ústavne neakceptovateľná nielen v prípade konania o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti, ale v každej súdom prerokovávanej veci.

Bez toho, aby ústavný súd vymedzoval i jednotlivé kratšie obdobia nečinnosti okresného súdu a krajského súdu, možno konštatovať, že v konaní o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti vedenom okresnom súde pod sp. zn. 4 C 204/92 a na krajskom súde pod sp. zn. 3 Co 182/09 bolo porušené základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (bod 1 výroku nálezu).

III.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva a slobody porušil, vo veci konal [podobne aj § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde].

Ústavný súd využijúc svoju právomoc prikázal okresnému súde, aby v konaní vedenom v súčasnosti pod sp. zn. 4 C 204/92 konal bez zbytočných prietahov (bod 2 výroku nálezu).

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy môže ústavný súd svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 citovaného článku ústavy boli porušené, primerané finančné zadost'učinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Z ustanovenia § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde vyplýva, že ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil, je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Sťažovatelia vo svojej sťažnosti žiadali aj o priznanie primeraného finančného zadosťučinenia pre každého v sume 20 000 € a žiadosť odôvodnili tým, že súdne konanie o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti nie je skončené ani po viac ako 18 rokoch, čo u nich vyvoláva stav právnej neistoty.

Podľa názoru ústavného súdu prichádza v tomto prípade do úvahy priznanie primeraného finančného zadosťučinenia, ktoré je peňažnou protihodnotou utrpenej nemajetkovej ujmy, keď porušenie základného práva alebo slobody nie je už možné inak napraviť (napr. I. ÚS 15/02, I. ÚS 27/03).

Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti, z ktorých vychádza aj Európsky súd pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Súčasne sa pritom riadil zásadou, že cieľom primeraného finančného zadosťučinenia je reparácia nemajetkovej ujmy, nie prípadná náhrada škody, ktorá by sa po splnení zákonných podmienok mohla uplatňovať v konaní pred všeobecnými súdmi (m. m. IV. ÚS 84/02).

Vzhľadom na doterajšiu dĺžku konania pred všeobecnými súdmi, princípy spravodlivosti a spôsob zavŕšenia ochrany základných práv každej oprávnenej osoby ústavný súd považoval finančné zadosťučinenie v sume 5 000 € každému zo sťažovateľov voči okresnému súdu a v sume 2 000 € každému zo sťažovateľov voči krajskému súdu za primerané podľa čl. 127 ods. 3 ústavy a § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde a podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde uložil okresnému súdu a krajskému súdu, ktoré označené

práva porušili, vyplatiť ho sťažovateľom do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu (bod 3 výroku nálezu).

Sťažovatelia prostredníctvom svojej právnej zástupkyne žiadali o priznanie úhrady trov konania pred ústavným súdom v sume 320,47 € vrátane DPH, a to za dva úkony právnej služby uskutočnené v roku 2010.

Ústavný súd pri priznaní úhrady trov konania, ktoré vznikli sťažovateľom z dôvodu právneho zastúpenia pred ústavným súdom advokátkou JUDr. G. Z., vychádzal z výšky priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2009, ktorá predstavovala sumu 721,40 €. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti), v súlade s vyhláškou Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov, pričom hodnotu jedného úkonu právnej služby ústavný súd stanovil na sumu 120,23 €. K priznanej odmene advokátky za 2 úkony právnej služby u dvoch sťažovateľov (288,55 € vrátane DPH) ústavný súd priznal aj uplatnenú sumu paušálnej náhrady v sume 34,61 € (4 - krát 7,21 € vrátane DPH). Na základe opísaných dôvodov bola sťažovateľom priznaná úhrada trov konania v celkovej sume 323,16 €, ktorú je povinný okresný súd vyplatiť na účet ich právnej zástupkyne (bod 4 výroku nálezu).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. mája 2011